

ONTSNAPT UIT KIGALI

getuigenis

Yvonne-Solange Kagoyire

François-Xavier Ngarambe

Jean-Marie Twambazemungu

uitgeverij
Betsaida / Emmanuel
's-Hertogenbosch 2017

Inhoud

Voorwoord

Enkele historische en demografische gegevens..... 7

Liefhebben, koste wat kost

Jean-Marie Twambazemungu

Inleiding.....	13
God is aanwezig.....	17
God maakt de last lichter.....	22
Van de duisternis naar het licht	25
Wapens voor de strijd	29
Gezelschap voor onderweg.....	33
De trouw van God	40
Op de proef gesteld om te groeien	43
Een volk dat lijdt	47
De belofte van God.....	60
Liefde is sterker dan angst.....	64
Een reddend gebaar van mededogen	69
Getuigen van de liefde	75
Van elkaar gescheiden worden: dat doet pijn	82
De hand van God.....	85
God als enige toevlucht.....	92
Getuigen van de liefde	100
Gered om te beminnen en te dienen.....	105
De keuze maken tot elke prijs lief te hebben.....	113
Niet oordelen.....	118

Een keuze voor het leven	126
God houdt zich met ons leven bezig	137
Op missie met de Gemeenschap	146
Door het mysterie van het kruis	159
God heeft gegeven, God heeft genomen.....	177
Dankbaar voor het leven van Stéphanie	187
Een echtgenote trouw tot aan de dood.....	194
Groter vreugde door te geven dan door te ontvangen.....	198
Dichterbij de hemel.....	203

Ontkomen om lief te hebben

François-Xavier Ngarambe

Yvonne-Solange Kagoyire

In het begin was de liefde	213
De explosie	214
Gevlucht in een schoolgebouw	218
De dood doet zijn intrede	229
Overlevenden.....	237
Overstappen in Nairobi	246
België	254
Oproep tot missie.....	274
Naar Rwanda	280
De weg van genezing.....	285
Verzoenen, hoe doe je dat?	297
‘Urukundo ruribyara...’	314

Bijlage

Het Centrum Cyprien en Daphrose Rugamba.....	317
--	-----

Voorwoord

Enkele historische en demografische gegevens

Bevolking

De bevolking van Rwanda kan in drie groepen worden ingedeeld: Hutu, Tutsi en Twa. Van oudsher leefden de Hutu's van de landbouw, de Tutsi's van de veehouderij, terwijl de Twa's pottenbakkers waren. In strikte zin kan niet van drie 'etnische groepen' of volken worden gesproken. Een etnische groep is een groep mensen die dezelfde cultuur deelt, dezelfde taal spreekt en hetzelfde grondgebied bewoont, iets wat voor alle Rwandezers geldt. Het is dus juister om het te hebben over sociale groeperingen die in het verleden verschillende specifieke taken hadden. Desondanks bestaat bij Hutu's, Tutsi's en Twa's een identiteitsgevoel dat diep in het collectieve bewustzijn is verankerd, nog versterkt door de ellende die elke groep afzonderlijk heeft doorgemaakt. De bevolking van Rwanda bestaat voor 85 tot 90% uit Hutu's, voor 10 tot 20% uit Tutsi's en voor ongeveer 1% uit Twa's.¹

---

¹ Deskundigen kunnen het niet eens worden over de exacte getallen.

Geschiedenis

Tot de komst van het Duitse koloniale regime (eind negentiende eeuw) en vervolgens tot dat van de Belgen aan het begin van de twintigste eeuw, hadden de Tutsi's eeuwenlang de leiding in het koninkrijk Rwanda. De Belgen steunden aanvankelijk op de Tutsi's, totdat zij in 1959 hun strategie wijzigden en hun heil zochten bij de Hutu's. Deze laatsten realiseerden zich, eeuwenlang onderdrukt te zijn geweest. Vanaf 1959 vindt de eerste golf moordpartijen op Tutsi's plaats, waarbij hun hutten in brand worden gestoken en hun koeien – teken van rijkdom – gedood. Zij vluchten naar aangrenzende landen als Congo, Oeganda en Burundi. Door sommigen wordt deze periode aangeduid met de term 'sociale revolutie', anderen vatten haar samen onder de noemer 'maatschappelijke ongeregelheden'.

In 1961, nog vóór de onafhankelijkheid, wordt de Republiek Rwanda uitgeroepen met Hutu's aan de leiding, terwijl de monarchie wordt opgeheven. In de loop van de jaren, met name in 1963 en 1965, proberen de gevluchte Tutsi's verschillende malen uit hun ballingschap terug te keren naar Rwanda, met de wapens in de hand. Telkens moeten zij hun pogingen met de dood bekopen of worden de in het land verblijvende Tutsi's gevangen genomen. Daarna wordt de verstandhouding iets beter. Maar op een morgen in 1973 zien de Tutsi's op de deuren van scholen en kantoren de aankondiging staan: *Verboden voor Tutsi's*. Er worden barricades opgericht en het begin van de zoveelste golf van verbanningen van Tutsi's is een feit. Gebruikmakend van deze

onrustige situatie, grijpt Juvénal Habyarimana in juli 1973 de macht.

De vluchtelingen hopen dat de situatie in het land zich zal stabiliseren en beginnen plannen te maken voor hun terugkeer naar Rwanda. Ondertussen is er echter een beleid van 'etnisch en regionaal evenwicht' in gang gezet. Dit verplichte quotasysteem legt binnen de bestuurslagen een strikte verdeling van de bevolkingsgroepen op, zeer ten voordele van de Hutu's. Binnen deze meerderheidsgroep ontstaat vervolgens een scheiding tussen Hutu's uit het noorden en Hutu's uit het zuiden. In feite heeft de nieuwe president (een Hutu uit het noorden) twee derde van het aantal leden van de voorgaande regering (Hutu's uit het zuiden en midden van het land) laten ombrengen.

Vervolgens organiseren de naar Oeganda uitgeweken Tutsi's zich en richtten het *Front Patriotique Rwandais* (FPR; Rwandees Patriottisch Front) op. In die tijd bekleden zij vooraanstaande functies in het Oegandese leger. Op 1 oktober 1990 valt het FPR Rwanda binnen. De in het land aanwezige Tutsi's worden van medeplichtigheid beschuldigd. In het hele land zijn angst en slachtpartijen weer aan de orde van de dag; vier jaar lang wordt er een beleid van dehumanisering van de Tutsi's gevoerd. In 1992 worden in Arusha (een stad in het noorden van Tanzania) akkoorden tussen de oorlogvoerende partijen ondertekend, waarbij zich ook politieke partijen aansluiten die voor de ene of de andere kant zijn. Maar de implementatie van deze akkoorden stagneert.

De aanslag op president Habyarimana op 6 april 1994 is voor degenen die de genocide van de Tutsi's aan het voorbereiden zijn, de aanleiding om tot actie over te gaan.

Tussen april en juli 1994 worden honderdduizenden Tutsi's afgeslacht, samen met de Hutu's die een gematigde politiek voorstonden of Tutsi's verborgen hadden gehouden. Op 4 juli valt Kigali in handen van het FPR, dat op 17 juli het grootste deel van het land bezet houdt. Uit vrees voor represailles of om de interim-regering, de troepen van de FAR (*Forces Armées Rwandaises*) en de wegvlochtende militieën te volgen, trekken veel Hutu's naar de Democratische Republiek Congo, waar zij onder zeer slechte omstandigheden in kampen leven. In 1996, bij de ontmanteling van de kampen, vinden veel uitgeweken Hutu's de dood. Sommige bannelingen keren vervolgens rechtstreeks naar Rwanda terug, anderen krijgen te maken met een ongekende lijdensweg in de bossen voordat zij in Rwanda kunnen integreren of kunnen uitwijken naar andere landen die hen willen opnemen.

De uitgever